

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Шейна Л.О., викладач

Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

У статті розглядаються та аналізуються результати науково-дослідної роботи із соціалізації студентської молоді в умовах студентського самоврядування, зокрема зміни рівнів соціалізації студентської молоді. Представлено різні види соціалізації.

Ключові слова: соціалізація, студентська громада, самоврядування.

Шейна Л.А. АНАЛИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ СОЦИАЛИЗАЦИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ / Национальный технический университет "Харьковский политехнический институт", Украина.

В статье рассматриваются и анализируются результаты научно-исследовательской работы по социализации студенческой молодежи в условиях студенческого самоуправления, в частности, изменения уровней социализации студенческой молодежи. Представлены различные виды социализации.

Ключевые слова: социализация, студенческое сообщество, самоуправление.

Sheina L.A. THE ANALYSIS OF SOCIALISATION OF STUDENTS / National Technical University "Kharkov politechnical institute", Ukraine.

The results of scientific-research work in the field of socialization of students under conditions of students' self-governing are presented and analyzed in the article, specifically, the change in levels of socialization. Different kind of socialization are proposed here.

Key words: socialization, students' community, self-governing.

Вміння жити в суспільстві потребує спеціального навчання, тому актуальним є питання, чому і як навчати, щоб отримати оптимальні результати на користь суспільству і заради самовдосконалення окремої особистості. Двобічний процес, який, включає у себе засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження до соціального середовища, систему соціальних зв'язків, а також є процесом активного відтворення системи соціальних зв'язків індивідуумом за рахунок його активної діяльності, активного включення до соціального середовища, має назву соціалізації [1, 338].

Явище соціалізації розглядають з позицій педагогіки, психології, філософії, соціології та інших наук. Зокрема, його досліджували: А.Г.Асмолов, М.А.Бердяєв, Л.С.Виготський, Т.В.Габай, С.І.Гессен, Л.І.Дедоборщ, І.К.Зверева, В.А.Караковський, А.Н.Леонтьєв, А.Маслоу, А.В.Мудрик, А.Б.Невелєв, Б.Д.Паригін, В.І.Слободчиков, Г.А.Цукерман, Е.Фромм та інші.

Після проведеного аналізу наукових робіт ми визнали доцільним виділити види соціалізації, які можна здійснити під час участі студентів у самоврядуванні. Подібний підхід до теорії та практики соціалізації не застосовувався в жодному з джерел, які потрапили до кола нашої уваги. Отже, ця стаття присвячена аналізу результатів соціалізації студентської молоді за допомогою засобів студентського самоврядування. Згідно з гіпотезою нашого дослідження, участь у студентському самоврядуванні є однією з умов успішної соціалізації, а студентське самоврядування є дієвим засобом соціалізації молоді.

У процесі проведеного експерименту здійснювалися такі види соціалізації: психологічна, гендерна, політична, правова, економічна, екологічна, крос-культурна та культурна, гуманістична, комунікативно-інформативна, мовна, валеологічна, морально-етична.

Психологічна соціалізація відбувалася в процесі розширення кола спілкування студентів, у зв'язку із збільшенням кількості та урізноманітненням партнерів, а також під час участі в спеціальних тематичних тренінгах психологічного спрямування. Участь у студентському самоврядуванні надала процесу новий поштовх, актуалізує певні напрямки майбутньої дорослої діяльності, дозволяє покращити психологічний настрій індивідууму. У спілкуванні із однолітками встановлювалися вектори майбутніх соціальних відносин. Таким чином, участь у самоврядуванні надала можливість вивчити більш широке коло психологічних ситуацій, взаємозалежностей, відносин тощо.

Гендерна соціалізація відбувалася під час спеціальних заходів та програм. Наприклад, спільними зусиллями представників СП НФаУ разом із харківським обласним центром із молодіжних питань та жіночою організацією було проведено акцію "Стоп, сексизм".

Також гендерна соціалізація відбувалася в процесі спільної роботи над іншими заходами. Час від часу можна було почути коментарі: "це не жіноча справа", "ви, чоловіки, таке не розумієте", що також сприяло процесу засвоєння гендерних ролей. Під час організації та проведенні заходів у контексті студентського самоврядування молоді люди не тільки засвоюють ролі лідерів, активних діячів, ініціаторів та організаторів, а також усвідомлено досліджують питання гендерної ідентифікації, розвінчують гендерні міфи і стереотипи.

Політична соціалізація відбувалась у процесі організації та участі в дебатних турнірах, тематичних іграх, конференціях та тренінгах політичного спрямування. Члени СП НФаУ брали участь у конференції та тренінгових програмах, у таких як "Якою бути Україні" в м. Кobleво, "VC foundation for freedom" у м. Харків, засідання колегії обласної студентської ради, тренінгах із лідерства, комунікації та побудови команди. Під час роботи в них активізувалися процеси, що сприяють соціалізації.

При участі в дебатних турнірах, політичних іграх, розроблених, організованих та проведених у контексті діяльності органів студентського самоврядування, процес політичної соціалізації відбувається менш стихійно, з більшим усвідомленням індивідом тих чи інших політичних явищ, дій, процесів.

Правова соціалізація передбачає створення умов для засвоєння системи знань щодо українського та міжнародного законодавства, формування громадянської позиції та потреби жити і діяти в правовому просторі.

Вона відбувалась під час роботи Комітету соціально-правового захисту, головна мета якого правова допомога членам студентської громади. Також члени СП НФаУ брали участь у семінарах по правах студентів, у засіданні колегії обласної студентської ради, тренінгах із лідерства та побудови команди.

Економічна соціалізація передбачає вирішення поточних фінансових питань органів студентського самоврядування, участь у тематичних іграх.

Економічні ігри, наприклад, "Економікс", у якій студенти з різних ВНЗ створювали та розвивали власні підприємства в умовах, наближених до справжніх ринкових, дозволяють змодельовати та вивчити на практиці економічні процеси, які мають місце у суспільстві. Практичні випадки складніше, проте мають більший вплив на економічну соціалізацію. Ігрові моменти більш цікаві, проте, як правило, пропонують ідеалізовані умови.

Екологічна соціалізація передбачає усвідомлення важливості участі в акціях, спрямованих на покращення стану екологічного середовища. Відбувалась в процесі безпосередньої участі в організації та проведенні спеціальних заходів. У процесі екологічної соціалізації ми намагалися забезпечити усвідомлення єдності екології природи та екології людини, екологічної етики.

Щоразу разом із деканатами, представниками гуртожитку, членами Студентської ради побуту ми організовували та проводили низку екологічних суботників для прибирання гуртожитків та територій навколо гуртожитків.

Крос-культурна соціалізація відбувалась місце в процесі спілкування представників різних культур. Особливо інтенсивно відбувалась у процесі міжособистісної комунікації вітчизняних та іноземних студентів, представниками яких виступали лідери земляцтв –громадських об'єднань іноземних студентів.

Одним із факторів, який вимагає наявності та широкого розповсюдження саме крос-культурної соціалізації є глобалізація сучасного світу, яка передбачає розповсюдження спільних для всього людства технологій, ідей, цінностей, потреб, стандартів поведінки тощо. Проте занадто швидкі темпи процесу вступають в суперечку із національними особливостями, які все одно залишаються в швидкозмінному світі. Люди стали більше перемішуватися у світі, проте не встигають ознайомлюватися, розуміти, при звичаюватися та поважати інші культури.

Культурна соціалізація відбувалась в процесі розробки, організації та участі у святкових програмах, концертах, фестивалях, інших заходах культурно-масового спрямування. Провідною установою у процесі здійснення культурної соціалізації був Культурний центр НФаУ. Центр ставить собі за мету і здійснює розвиток вокального, хореографічного, розмовного, анімаційного мистецтва серед студентської молоді, підвищення художнього рівня, ріст виконавської майстерності та розширення репертуару виконавців і творчих колективів. Колективом культурного центру проведено 54 заходи. Творчі студії представляли свій ВНЗ у 12-ти міських заходах, у 12 обласних, 7-ми загальноукраїнських. У стінах НФаУ культурним центром проведено 23 заходи.

У напрямку цієї соціалізації передбачається активізація культурного життя студентської молоді, залучення її до світових художніх цінностей, здійснення пошуку та підтримки молодих талантів, наданням їм можливості реалізувати свій творчий потенціал. У процесі роботи передбачається розвиток естетичних ідеалів та почуття прекрасного, формування індивідуальної етичної культури молодої людини. Проводиться популяризація творчого культурного відпочинку серед молоді. Також важливим елементом процесу є співпраця з творчими колективами інших ВНЗ.

Гуманістична соціалізація відбувалась в процесі допомоги членам суспільства, які за певних обставин знаходяться у ситуації обмеження. Із цією метою проводилися заходи у підшефній спеціалізованій школі-інтернаті №8 для хворих на поліомієліт та церебральний параліч. Підшефні – 167 осіб, із яких 23 – круглі сироти. Вік дітей від 6 до 16 років. Крім традиційних подарунків, які збирали всім університетом,

Культурний Центр організував та провів для дітей святковий концерт. Новорічні виступи в інтернаті також набули традиційного характеру. Останні заходи сприяють також гуманістичній соціалізації.

Участь у заходах гуманітарної спрямованості є необхідною в процесі становлення особистості, бо розвиває моральні якості особи, а також відповідальність за долю інших. Подібна робота дозволяє прищепити студентам комплексне розуміння процесів розвитку суспільства, а також вміння орієнтуватися в сучасному суспільстві, оцінювати його можливості, наявні переваги та недоліки, значення власного внеску до суспільного розвитку та до соціального прогресу. в цілому.

Комунікативно-інформативна відбувалася в процесі роботи, коли студентам доводилося багато часу проводити разом, вирішуючи спірні питання, ідучи на компроміс, а також у співпраці з різними підрозділами ВНЗ, іншими організаціями та установами, наприклад, із центрами зайнятості. Спільна праця навчила молодих людей шукати компроміс, домовлятися, поважати думку та потреби іншої людини. Співпраця з іншими підрозділами, організаціями дозволила отримати досвід комунікації в просторі гласності та плюралізму.

Інформативна складова процесу соціалізації є дуже важливою. По-перше, кожна людина має право на вільний доступ до інформації, тому варто навчити студентів отримувати її з різних джерел, аналізувати та розповсюджувати, прищепити інформаційні потреби. По-друге, у сучасному суспільстві інформація, вміння її отримувати, швидко обробляти та використовувати мають особливу цінність. Молоді люди мають бути підготовані до входу до цієї інформаційної системи.

У студентські роки молодь найбільш активно спілкується із однолітками, знайомиться із суспільними цінностями, набуває навичок суспільно-політичної діяльності. Це обумовлюється специфікою вищої школи, для якої є характерним підтримка ініціативності та самостійності, прояву індивідуальності.

На жаль, ситуація із здоров'ям нації та поганими звичками типу паління та пияцтва в Україні набула потворних форм, тому тільки в процесі спілкування та за допомогою лише позитивного прикладу авторитетної особи провести валеологічну соціалізацію неможливо. Звідси виникла потреба в спеціально організованих заходах.

Сучасний стан здоров'я українського суспільства, а головне погана поінформованість громадян вимагають значного посилення роботи в цьому напрямку, а також диверсифікації заходів та залучення широкого кола спеціалістів із різноманітних організацій та установ.

У контексті діяльності Комітету здорового способу життя ми ініціювали та провели в співпраці з кафедрою фізичного виховання командну гру "Веселі старты". Була розроблена концепція співробітництва з обласним центром молоді і проведена акція "Антиютюн" у навчальних корпусах, а також в гуртожитках НФаУ, де Студентський парламент співпрацює із студентською радою побуту в питаннях побуту, адаптації новачків, спілкування, розв'язання конфліктних ситуацій. Членами Комітету із здорового способу життя СП НФаУ та залученими добровольцями було організовано та проведено акцію, присвячену всесвітньому дню боротьби зі СНІдом. В рамках акції роздавалися буклети з інформацією, наданою фондом народонаселення ООН, з яким співпрацює Студентський Парламент Національного фармацевтичного університету.

Головною метою соціалізації здорового способу життя є усвідомлене прагнення до нього, турботливе ставлення до власного організму, його фізичної та духовної суті як умов найповнішої реалізації власного потенціалу будь-якої особистості.

У процесі моральної соціалізації передбачається, що моральні та етичні цінності позбувалися абстрактності і ставали свідомими переконаннями студентів.

У ході формуючого експерименту ми співпрацювали із різними ланками студентського самоврядування у ВНЗ, такими як Студентський Парламент, студентська Рада Побуту, Культурний Центр, земляцтва іноземних студентів. Під час спільної роботи було проведено заходи різного спрямування, спільною метою яких було соціалізувати представників студентської молоді засобом студентського самоврядування.

Після проведення формуючого експерименту було отримано результати, що свідчать про зміни поглядів студентів на свою роль і місце в процесі формування університетського середовища та усвідомлення себе часткою спільноти. Суттєво змінилися погляди студентської молоді на потребу генерації нових ідей та впровадження їх у життя.

Кількість студентів експериментальної групи, які свідомо прийшли до участі в загальних студентських зборах, збільшилася на 20%, у той час як достатньо високі показники представників контрольної групи в природних умовах підвищилися лише на 2%.

На 20% та 21% відповідно збільшилася кількість тих представників експериментальної групи, хто збирається брати участь у цікавих проектах, а також тих, хто має власні плани та проекти з перспективою втілення їх у життя. У контрольній групі ці показники збільшилися на 1%.

Кількість студентів, які збираються в подальшому брати участь у студентському самоврядуванні, збільшилася на 22% в експериментальній групі і не змінилася в контрольній.

Вищезазначені дані дали нам змогу говорити про дієвість засобів, використаних у процесі формуючого експерименту. Ще одним показником ефективності нашої роботи є наповнення рівнів соціалізації студентської молоді під час констатуючого та по завершенні формуючого експериментів.

Графічно наповненість рівнів соціалізованості представлено на рис.1. Тут можна порівняти, як змінився відсоток студентів експериментальної групи, які знаходяться на тому чи іншому рівні, на етапі констатуючого (перший стовпчик) та формуючого (другий стовпчик) експериментів.

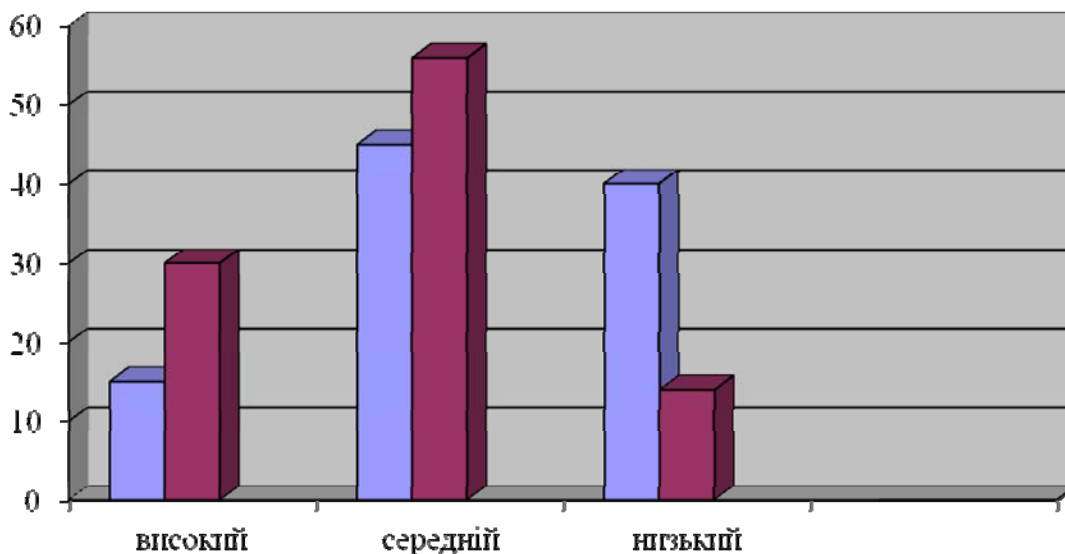

Рис. 1 Експериментальна група

Отже, можна помітити значні зміни, які відбулися серед студентів експериментальної групи, а також відмітити той факт, що зміни показників у контрольній групі були незначними. І якщо на початку експерименту відсоток представників середнього та високого рівнів соціалізованості був вищим у контрольній групі, то після проведення експерименту він став більшим у представників експериментальної групи, що підтверджує дієвість наших методів, використаних у процесі соціалізації студентської молоді засобом студентського самоврядування.

Діаграми результатів формуючого експерименту свідчать про збільшення кількості осіб, які досягли середнього та високого рівня соціалізованості.

Аналіз соціалізації засобом студентського самоврядування дозволяє говорити про її ефективність у процесі підготовки молоді людини до життя в суспільстві.

Під час роботи ми звернули увагу на те, що за допомогою студентського самоврядування можна здійснювати й інші напрямки соціалізації, зокрема, національно-патріотичну соціалізацію у вигляді формування особистісних рис громадянина та залученні студентства до скарбниці народної спадщини. Частково таку роль виконує Культурний Центр, проводячи заходи з елементами етнічної культури. Наприклад, народні танці, заходи, які популяризують національні традиції, тощо. Проте цієї добірки недостатньо, і цей напрямок соціалізації потребує активізації, що може скласти перспективу використання студентського самоврядування як засобу соціалізації на теренах закладів вищої школи.

Ще одним перспективним напрямком, з точки зору соціалізації, засобом студентського самоврядування є релігійно-духовна соціалізація, під якою мається на увазі прищеплення новому поколінню релігійно-духовних цінностей предків, формування його духовної культури.

У подальшому варто приділяти більше уваги напрямку морально-етичної соціалізації як запоруці того, що в майбутньому молоді громадяни будуть здатні наслідувати та виконувати морально-етичні норми суспільства, засвоївши стійкі моральні принципи, які мають виступати регуляторами взаємовідносин особистості і суспільства, а також між особистостями.

Також потребує розробки художньо-естетичний напрямок соціалізації, який допоможе призвичаїти молоде покоління до художньої краси, навчить знаходити радість у взірцях естетичного смаку.

У результаті нашого дослідження ми знайшли опосередковане підтвердження тому, що не тільки студентська спільнота здійснює вплив на окрему студентську академічну групу, яка, у свою чергу, впливає на членів групи, проте й окремий індивідуум, залежно від особистісного потенціалу, своєю діяльністю чи бездіяльністю впливає на групу, у якій перебуває, на студентську спільноту в цілому.

Дослідження підтвердило гіпотезу про важливість участі молоді в діяльності студентського самоврядування як засобу соціалізації для становлення особистості молодої людини. Створення відповідного соціалізуючого середовища в студентській громаді дозволило збільшити кількість тих, кого може бути віднесено до середнього та високого рівнів соціалізації.

Порівняльний аналіз результатів експериментального дослідження довів, що внаслідок соціалізації молоді засобом студентського самоврядування процес соціалізації відбувається більш інтенсивно, а також розгортається в багатьох напрямках.

Експериментальна перевірка соціалізуючого впливу студентського самоврядування як засобу соціалізації, організаційно-педагогічні засади теоретичної роботи, впровадження їх у практику навчально-виховного процесу ВНЗ довели її дієвість. Отримані результати свідчать про те, що поставленої мети досягнуто, а завдання дослідження успішно розв'язано. Отож, соціалізація молоді засобом студентського самоврядування є необхідною умовою формування майбутнього громадянина і спеціаліста у вищій школі.

У той же час проведене дослідження не претендує на вичерпне висвітлення проблеми. Подальшої розробки потребують виділені нами напрямки соціалізації, а також ті, яким ми не змогли приділити уваги. Перспективним також є дослідження інших засобів соціалізації молоді людини у вищій школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 415 с.
2. Батанов О.В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні. – К.: Вища школа, 2001. – 259 с.
3. Малахова О.В. Педагогічні умови соціалізації молодших школярів у стосунках з однолітками: Автореф. дис. к. пед. н.: 13.00.08. – Луганськ, 2007. – 20 с.
4. Печенко І.П. Соціалізація дітей в умовах сільських навчально-виховних комплексів "Загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад": Автореф. дис. к. пед. н.: 13.00.08. Ін-т пробл. виховання АПН України. – К., 2003. – 21 с.
5. Победа Н.А. Социология культуры. – Одесса: Астропринт, 1997. – 224 с.
6. Скуратівська В.А., Шевченко М.Ф. Соціальні системи та соціологічні методи дослідження: Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 1998. – 188 с.
7. Студентське самоврядування в Україні: досвід та перспективи. Аналітичний огляд / За ред. О.В.Овчарук. – К.: К.І.С., 2006. – 52 с.